

УДК 159.9.3

**Світлана Вячеславівна ХАРЧЕНКО,**

кандидат психологічних наук, доцент,  
професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3  
Харківського національного університету внутрішніх справ;  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5149-7892>

## **НЕГАТИВНІ СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ТА МОЖЛИВА ПРОФІЛАКТИКА ЇХ ВИНИКНЕННЯ**

*Визначені соціальні чинники, які негативним чином впливають на рівень розвитку здібностей соціального інтелекту особистості поліцейського на різних етапах професійного становлення. Запропоновані заходи різного рівня з метою протидії негативним впливам на соціальний інтелект поліцейського.*

**Ключові слова:** соціальний інтелект, здібності соціального інтелекту, особистість поліцейського, соціальні чинники.

Основою ефективної взаємодії поліцейського з населенням, представниками органів влади та місцевого самоврядування, правопорушниками, свідками, колегами тощо є розвинутий соціальний інтелект. Соціальний інтелект є сукупністю спеціальних здібностей, які забезпечують отримання та ефективну обробку максимуму інформації про поведінку людей, розуміння мовлення та засобів невербального спілкування, формулювання швидкого й обґрунтованого уявлення про суб'єктів спілкування, успішне прогнозування їх реакції в певних умовах тощо. Соціальний інтелект певною мірою є ресурсом протидії розгортання негативних процесів в особистості та поведінці працівників поліції, які виникають під впливом низки чинників професійної діяльності.

Соціальний інтелект суб'єкта ґрунтується на певних властивостях індивіда та постійно розвивається в межах специфічного соціокультурного простору, в якому існують формалізовані та невербалізовані норми поведінки та соціальної взаємодії. Здібності соціального інтелекту поліцейського формуються до початку фахової підготовки, змінюються в період фахової підготовки та в процесі професійної діяльності. Існує низка соціальних чинників, які негативно впливають на рівень розвитку здібностей соціального інтелекту поліцейського. Ці чинники існують що найменш на чотирьох рівнях:

суспільному, великих соціальних груп, референтних груп, особистості.

Серед соціальних чинників, які можуть негативно впливати на здібності майбутнього курсанту ЗВО зі специфічними умовами навчання, слід зазначити наступні:

- проживання в населеному пункті з малою або надвеликою (м. Київ) кількістю мешканців;
- неякісний рівень загальної освіти;
- обмежений доступ до якісної додаткової освіти;
- соціальна депривація;
- соціальна пасивність;
- невідповідні практики у вихованні (авторитарність позиції батьків, їх прагнення повністю контролювати активність дітей, нетерпимість та емоційна реактивність тощо);
- несприятливі соціальні умови в родині (наприклад, бідність, психічні хвороби), виховання поза родиною;
- надмірне використання електронних засобів зв'язку;
- надмірна увага до телевізійних ЗМІ;
- наявність психологічних залежностей (комп'ютерної, селфі тощо).

Профілактика зазначених негативних соціальних факторів перш за все може бути здійснена на рівні державної політики, яка має бути спрямованою на забезпечення рівних можливостей доступу дітей до якісної освіти, сприяння активному способу життя молоді, в тому числі й в соціальній сфері, популяризація різних форм мистецтва, особливо літератури та театру, формування читацької діяльності, заохочення сприятливих родинних стосунків та профілактики різних форм залежностей в суспільстві тощо. Необхідним є увага до розвитку здібностей соціального інтелекту в закладах освіти різного рівня, особливої уваги потребують діти, які не мають відповідного батьківського піклування.

На етапі фахової підготовки у ЗВО зі специфічними умовами навчання найбільший негативний вплив на соціальний інтелект курсантів мають, на нашу думку, наступні чинники:

- соціальна інертність;
- обмеження кола спілкування;
- надмірне спілкування в межах навчальної групи;
- жорстко регламентовані статутом відносини;
- недостатня увага до загальнокультурного розвитку;
- брак заходів з розвитку здібностей соціального інтелекту в навчальному та позанавчальному процесі;
- надмірне використання електронних засобів зв'язку.

Протидія на етапі фахової підготовки поліцейських негативним соціальним впливам на становлення соціального інтелекту особистості є найбільшою мірою завданням департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС та працівників закладів вищої освіти (викладачів, психологів, офіцерів курсової ланки тощо). Наголосимо, що спонтанним, без створення необхідних педагогічних та психологічних умов, розвиток соціального інтелекту на етапі фахової підготовки не відбувається. Основними заходами розвитку здібностей соціального інтелекту курсантів в ЗВО зі специфічними умовами навчання є:

- практично зорієнтована навчально-професійна діяльність;
- розширення участі курсантів в діяльності молодіжних спілок;
- системні заходи з підвищення загальнокультурного рівня;
- формування культури користування електронними засобами зв'язку;
- профілактика формування психологічних та інших видів залежностей;
- заохочення та розвиток читацької діяльності;
- спеціальні заходи з розвитку здібностей соціального інтелекту, а саме, соціально-психологічних тренінгів, бібліо- та кінотренінгів.

Зазначимо, що найбільшої уваги потребують курсанти, які мешкали в селах та селищах, виховувалися поза родиною.

На етапі професійної діяльності у працівників поліції відбуваються негативні процеси в особистісному розвитку в цілому та безпосередньо в розвитку здібностей соціального інтелекту. Причина негативних процесів в особистості поліцейського, на нашу думку, полягає в змісті професійної діяльності, в непродуктивних стосунках, які складаються з колегами, керівництвом та представниками інших державних установ, надмірним тиском з боку представників ЗМІ та громадських активістів. Безпосередньо негативно на здібності соціального інтелекту поліцейського впливають:

- стереотипізації та «забюрократизація» професійних дій;
- перевтома, виснаження тощо внаслідок перевантаження та впливу ;
- процеси емоційного вигорання та професійної деформації;
- зниження мотивація саморозвитку та подальшого самовдосконалення.

Заходи профілактики негативних змін в здібностях соціального інтелекту поліцейських мають бути ініційовані Департаментом кадрового забезпечення МВС. Ці заходи умовно можна поділити на загальні та спеціальні. До першої групи належать заходи з психологічного

забезпечення професійної діяльності поліцейського. До другої – спеціальні методи з розвитку здібностей соціального інтелекту (соціально-психологічний тренінг, бібліо- та кінотренінг) та заходи з саморозвитку та самовдосконалення поліцейського.

Одержано 22.03.2019

*Определены социальные факторы, которые негативным образом влияют на уровень развития способностей социального интеллекта личности полицейского на разных этапах профессионального становления. Предложены меры разного уровня с целью противодействия негативным воздействиям на социальный интеллект полицейского.*

**Ключевые слова:** *социальный интеллект, способности социального интеллекта, личность полицейского, социальные факторы.*

---

УДК 159.9

**Лада Петрівна ЧЕПІГА,**

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2519-5698>

## **ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТАВЛЕННЯ ДО РОБОТИ І МОТИВАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ В ІНСПЕКТОРІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

*Показано взаємозв'язок професійної активності, психічної стійкості та емоційного ставлення до роботи і мотивації професійної діяльності у інспекторів патрульної поліції.*

**Ключові слова:** *патрульна поліція, ставлення до роботи, мотивація професійної діяльності.*

Сьогодні основною функцією поліції є забезпечення справедливого та безпечного соціального оточення. Метою поліції є безпека та зниження кількості випадків громадських зворушень; зниження рівня злочинності та тяжкості злочинів; сприяння здійсненню правосуддя таким чином, щоб підтримувати довіру населення до закону. Поліцейські патрульної служби повинні мати необхідну професійну підготовку, бути дисциплінованими та пильними, діяти рішуче, сміливо і наполегливо, мати високі моральні якості.

Однак, результати діяльності інспекторів патрульної поліції залежать не тільки від рівня розвитку їх професійних якостей, але й від